

Natallia Petrova: Jazykový management rusky mluvících vysokoškoláků v České republice v socioekonomickém kontextu, Ústav bohemistických studií FF UK, Praha 2015

Posudek vedoucí diplomové práce

Práce kolegyně Petrové představuje zajímavý příspěvek ke komplexnějšímu výkladu jazykové situace jedné skupiny v České republice, jejíž sociolingvistický profil je zatím nedostatečně popsán. Jedná se o osoby, které mají ruštinu jako mateřský nebo druhý jazyk a které studují či studovaly na českých vysokých školách. Podobně jako u rodilých mluvčích jiných jazyků (např. angličtiny, němčiny, vietnamštiny nebo dokonce i slovenštiny) v českém kontextu, nelze se v úplnosti zabývat otázkami kompetence v češtině a motivace k jejímu osvojování pouze na základě jazykových struktur. Tyto otázky by totiž měly být spojeny i s mimojazykovou realitou a v užším pojetí se sociálními a materiálními podmínkami, ve kterých dotyční mluvčí žijí, resp. by chtěli žít. Proto byl pro analýzu problematiky zvolen sociolingvistický model jazykového managementu.

Aplikovat studentovi dosud neznámý model na dosud nepříliš prozkoumané věcné téma není však lehký úkol. K pozitivním aspektům práce N. Petrové tedy patří hlavně fakt, že se autorka dokázala s tématem vypořádat bez soustavného metodologického a žánrového školení v rámci studijního programu a bez zázemí v sociolingvistických modelech. Nesmírně zajímavý je samotný materiál (10 rozhovorů), jehož druh nebývá jednoduché sbírat, obzvláště pro badatele, kteří nepocházejí z rusky mluvícího okolí. K provedení analýzy využila autorka svůj status člena zkoumané komunity a své již existující schopnosti vidět propojení mezi jazykovými a komunikačními problémy a socioekonomickými souvislostmi. Také velice oceňuji autorčin nápad integrovat další druh dat v podobě inzerátů z úřadu práce, i když fungují spíš ilustračně.

Můj hlavní bod kritiky však pramení ze skutečnosti, že práce vznikla v relativně krátkém časovém rozmezí. Tímto poněkud trpěla teoretická část práce, neboť delší čas věnovaný zpracování tématu by býval umožnil autorce cítit se jistěji ve výkladu jazykového management, mj. na základě delšího a soustavnějšího dialogu s badateli, kteří s touto teorií pracují. Autorka popisuje různé zdroje spíše výčtovým způsobem, přičemž kdyby měla víc času, mohla je víc dát do vzájemných souvislostí. Dál by se hodily do této části příklady (např. z každodenního života, ve kterém management probíhá neustále) z jednotlivých aspektů TJM, aby nezasvěcený čtenář mohl získat jasnější představu. Lze také pozorovat, že pojmy, které se v teoretické části objevují, mohly být víc a soustavněji integrovány do kapitol 8–10. Dobrým příkladem je typologie jazykového managementu podle P. Vukoviće, konkrétně delimitační, funkční a inkluzivní management, které jsou popsány na stranách 14–15, ale nejsou dál v práci aplikovány na situaci účastníků výzkumu, resp. na vztah české společnosti k nim.

V analýze materiálu lze také pozorovat, že pojem „jazykový problém“ někdy zastupuje i problémy spíše komunikační, a to ze strany respondentů (např. když někdo nerozuměl přednášce, protože byla v sále špatná akustika), ale autorka toto laické pojetí od respondentů zdánlivě přebírá.

Práci by také víc prospělo širší seznámení s anglickojazyčnou literaturou o jazykovém managementu, nejsem si však jistá, do jaké míry je tento požadavek povinný pro studenty oboru Češtiny pro cizince.

K formální stránce práce: hodnocení jazykové úrovně práce přenechám odborníkům z ÚBS. Seznam použité literatury obsahuje položky, které nejsou v práci citovány (např. Farkas 2010, Sakamoto 2008 aj.). Způsob citování by také mohl být konzistentnější.

Otázky k diskusi:

- Jakým způsobem lze aplikovat koncepce delimitačního, funkčního a inkluzivního jazykového managementu na situaci účastníků výzkumu?
- Které jazykové, komunikační a sociokulturní problémy lze souhrnně označit na základě provedených rozhovorů za řešitelné či neřešitelné v pojetí H. Muraoky (s. 22)?
- Jaká praktická doporučení, např. pro vysoké školy, vládní orgány, neziskové organizace nebo zaměstnavatele, mohou plynout z výsledků výzkumu?

Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením „velmi dobře“, a to hlavně na základě nasazení autorky a její schopnosti dát velice aktuální témata do souvislostí. Hodnocení se může ale změnit v závislosti na průběhu obhajoby.

V Tokiu 1. 9. 2015

Mgr. Tamah Sherman, Ph.D.